

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi polji. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; narečnino in oznanila pa prejema in oskerbuje razpošiljanje založništvo.

List 9.

V Ljubljani, 1. maja 1874.

Tečaj XIV.

O m i k a.

Kaj pa je omika? Po smislu nekaterih je omikan tisti, kdor vse zaničuje in zametuje, kar ga spominja, da ima razum telesa še neumerjočo dušo; tisti, kdor ne veruje ne na Boga ne na hudiča, kakor že ljudje govoré; tisti, kdor ima naj večje veselje pri vživanji; tisti, kdor svojega bližnjega le toliko čisla, kolikor pričakuje koristi od njega, ali kolikor se ga boji, da bi mu ne škodoval; tisti poslednjič, kdor se velemožem do tal priklanja, slabejšega pa z nogami tepta, — taki je nekaterim omikan in izobražen. Taka omika pripelje do laži in zvijače, in odpira na stežaj široka vrata vsakemu nasilstvu, kolikor nji tega ne brani druga močnejša surova sila. Taka omika pripelje prav gotovo do razpada človeške družbe; je vojska vseh zoper vse. Tako omikan je doveršena žival; ima vse lastnosti zveri, samo da te lastnosti podpirajo še duševne moči; od takega poje pesnik: „Groz nar hujši glava, je v blodnji mnenja človek sam“.

Drugim je omikan zopet tisti, ki se s svojim vedenjem zna priku-piti, ki vsakemu vé povedati kaj ljubeznjivega, ki bi vsem rad vstregel, pa se vendar ne vsiluje, ker noče biti nadležen; „O kako zelo je ta človek omikan“, pravijo nekateri. — Ni treba, da bi od tega dalje govorili, ker tako omikan človek je podoben lepo pisanemu metulju; habice se mu precej osmučejo, da se le količkaj robate stene dotakne. In vendar se ne more od njega reči: „Ne stori nič, ne pokvari nič“, ker vse, kar stori, je še manj, kot nič, in to je pa že nekako zlo.

Drugi pa zopet pravijo, da je tisti omikan, ki neznansko veliko vé; na vse, kar ga vprašajo, modro odgovarja, in ume prav lepo pripovedovati. Res da! marsikateri tak je sila učen, prav veliko vé povedati, kakošen je za-

kon narave, ki deluje na neizmernem prostoru neba, in v posameznih telesih snovi zvezuje; prašajmo ga pa, kako je to narejeno, in zakaj da je tako, nam bo vse tako učeno dokazoval, da ga nihče ne bo razumel in zaradi tega bodo klicali nekateri: „Kako sila učen je ta gospod“, ker vse to, kar ne razumó, jim je tudi učeno. Dostikrat si pa tak učenjak misli: Eden nespameten več vpraša, kakor mu more odgovoriti sto modrijanov, pa molčí. Od modroslovja, no, od tega vé tak učenjak še posebno veliko povedati, „kaj je biti, kaj ne biti,“ to mu vse gladko teče, govori od vseh jezikov, od vseh stoletij, in marsikateri ga stermé posluša in naslednjič pravi: „Sedaj pa še manj vem kakor prej“. Pri zgodovini ume odkriti vsa skrivnostna djanja; z lučjo učenosti preiskuje vsa temna kota, ako pa človek, ki ga sliši govoriti, sam kaj misli, prepriča se, da ta učenjak zgodovino po svoje obrača in kuje, njegova sodba ni stvarna (objektivna), ampak zelo osebna (subjektivna). Ako pa za tem učenjakom dalje gledamo, pa vidimo, da je sicer učen; a posebno spoštovati ga ne moremo iz marsikaterega vzroka.

Ako pa vprašamo, koliko vpliva ima tak učenjak na človeško družbo, moramo se ozirati na to, kako stopnjo ima v človeški družbi! Ako je zasebnik, nima veliko vpliva; navadno je to červ, ki po bukvah gloda in je v praktičnem življenju brez veljave. Veliko večji je pa njegov vpliv, ako je delaven v slovstvu, ker njegova vednost, njegova znajdenost in derznost v terditvi ljudi prevari, in svoje misli vcepi drugim, posebno pa tem, ki so zavergli vero na razodeto resnico, pa toliko bolj živo njemu verujejo, in kakor nekdanji Pitagorovi učenci odrežejo se v kratkem rekoč: „Tako je povedal naš mojster“. — Kaj lepi pogled to; a gledati bi se smelo le od verha dol. Veliko več pa vplivajo taki učenjaki, ako so učenički mladine po šolah; mladi ljudje jim vse verjamejo, kar so jim pa starši pripovedovali, tisto radi zametujejo kot pravljice, ker tako govore njih učenički; ti so pa nezmotljivi, in sila učeni. Ako pa mladost vendar le čuti, da serce pri vsem tem ostaja prazno, pa to kmalo mine, in kakor hitro to zgine, zaveržejo vero svojih starišev; zaveržejo pa tudi vse dolžnosti, katere vera naklada. Iz tega je razvidno, da taka omika počasi, a gotovo razjeda človeško družbo, in strup vnemarnosti, neverstva in praznih fraz, prekvasi poslednjič vso človeško družbo; državne postave nemorejo nikdar pravnosti vzdržati tam, kjer je podlaga za pravno življenje odmaknjena.

Omikan nam je tisti, ki toliko zna, kolikor mu je treba za njegov poklic; ki se ne ponaša s svojim znanjem, in to kar ima, obrača svojemu bližnjemu na korist; ki zna to, kar ve, tudi stvarno dokazati, ki svojega bližnjega čišla in ljubi kakor samega sebe, ki odkritoserčno in brez ovinkov spozna, da njegove vednosti segajo le do določene meje, da pa od te meje naprej mora le verovati, ker pozna le učinke, vzrokov

pa ne more znajti; ki preiskuje prikazni v naravi, a ne da bi samega sebe povzdigoval; omikan dalje je tisti, ki spoznava, da ga nad živhaljo ne povzdiguje le telo in duša, ampak še kaj drugega in imenitnejšega. Taki se vedó povsod skromno in pohlevno; zgodbe pregleduje stvarno a ne osebno; vsakikrat znajo ločiti osebo od stvari, tudi so vsaki čas pripravljeni naučiti se kaj novega, ker dobro umejo, da vse to, kar znajo, je le malenkost proti temu, kar imajo vediti. Taki omikani bodo zmirom za svojega bližnjega toliko ali še več skerbeli, kakor sami za se; njegovo dušno in telesno blagostanje podpirali, in mu koristili kakor bodo vedli in znali. Ko bi bilo veliko tako omikanih, bi postalo družinsko življenje res harmonično; vsem bi bilo vstreženo; a troja omika, o kateri smo prej govorili, človeštvo le bega in mu nikakor ni v blagor.

Živa šola.

Osmi pogovov.

Pénica.

Ali poznate ptico pénico? Kdo jo je že videl? Povej, kakošna je? Ali kaj poje? Kako poje? Kako pravimo tistim ptičem, ki pojejo? Naštej več pevcev! Ali je pénica po zimi pri nas, ali gre drugam? Kako pravimo tistim ptičem, ki ne ostajajo po zimi pri nas? (Selilni ptiči, ptiči selilci, zato, ker se selijo.) Naštej nekaj selilnih ptičev! (Pénica, lastovka, pastiričica, kúkavica, žerjavi, šterki, pustolóvke i. t. d.) Zakaj se ptiči jeseni drugam selijo? Ob čem živé ptiči selilci? Kaj pénica jé? (Velika dobrotnica.) Ptičja gnejzda moramo varovati, še dotakniti se jih ne smemo, da ljubih živalic ne preženemo. Poslušajte, bodem vam povedal, kako je neki mož (Mirán) otrokom naročal in jim govoril, ko so šli mimo ptičjega gnejzda; šeptal je:

»Tiho, tiho, le počasi,
Da stopinja se ne glási;
Tam v zatičji germa, glej,
V krilu varnem gostih vej,
Gnejzdice drobnó je skrito,
Meni samemu očito.
In iz njega, glej, ljubó
Gleda drobna mi glavica!
O ne boj se drobna ptica!

Kaj trepeče ti okó?
Kák bi moral človek biti,
Da bi mogel ti kaliti
Tiho srečo, ljuba stvar?
O ne boj se nas nikar!
Mila tebi sreča bodi,
Rod veselo svoj izvodi,
Da vaš zbor poletni dan
V gozdu peval bo glasán!«

Otroci so prijaznega moža radi ubogali, in niso nobenemu ptičku kaj žalega storili.

Izgovarjajte počasi besedo „pénica“! Kteri glas tù naj glasneje zategujemo? Kteri glas se sliši potem? kteri na koncu? Kako se ime-